

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

3.^a ÈPOCA.

BARCELONA, DESEMBRE, 1918.

ANY I — NÚM. 9

SECCIÓ OFICIAL

SESSIÓ CIENTÍFICA DEL DIA 5 DE DESEMBRE DE 1918

*Presidència del Rònd. P. Joaquim M.^a de Barnola, S. J.,
President*

A les 18^h 30 assitin-hi els membres i socis senyors Aguilar-Amat, Barnola, Bofill i Pichot, Bofill i Poch, Broquetas, Casanova, Codina, Faura, Haas, Maluquer (Salvador), Maluquer (Josep), Maluquer (Joaquim), Mas de Xaxars, Pérez Acosta i Zariquiey, el President obre la sessió.

SECCIÓ OFICIAL

El obsequi a D. Lluís M. Vidal.—Relata nostre President, al començar la sessió, l'ordre de la festa intima en que es feu entrega a nostre digne Membre del obsequi, que ja coneixen molts de nostres socis. Es un martell, de la forma clàssica dels geòlecs, amb el mànec, que té 42 cm. de llargària, de preciós ivori; el cap del martell es d'acer paonat, amb incrustacions damasquinades d'or, argent i llautó, d'un gust exquisit; en les cares laterals hi ha representades dues escenes de la vida dels homes prehistòrics; una, la cacera d'un ciervo, l'altre, la defensa contra un lleò. El mànec té com

contera una hermosa placa, de la qual arrenquen uns penjants finits en adornos arrodonits, extesos pel mateix. L'estoix, folrat de pell verdosa per de fora, i de vellut morat per dins, té en la part interna de la tapa un medalló commemoratiu de la ofrena, fet d'un gran tros d'aerinita, mineral descobert pel Sr. Vidal a Catalunya; i sota una placa d'acer paonat, on son esculpits, en or el noms de les Societats que concorregueren a subvencionar tan rica joia i els de llurs Presidents respectius. El agraciat va contestar al missatge d'entrega, fet pel Enginyer Quefe del districte de Mines, D. Francesc Fontrodona, donant lectura a unes quartilles força ben escrites, on fa ressaltar lo que val i en lo que ell aprècia el ver companyerisme, i el esperit d'agraïment que'l animaba. Els assistents forent obsequiats amb un verdader lunc, dintre de la íntimitat de nostre simpàtic Membre. Sia per molts anys.

COMUNICACIONS CIENTÍFIQUES

Catálogo del herbario Barcelonés.—El P. Barnola, llegeix una nota del G. Sennen E. C. sobre el Catàleg publicat fà poc per aquest darrer, de les plantes dels voltants de Barcelona, i dona en breu resum algunes particularitats sobre dit llibret.

Hepàtiques dels voltants d'Olot.—El P. Barnola comunica haver rebut una nota sobre les Hepàtiques recollides pel soci En Jaume Tenas pels voltants d'Olot; primera d'altres que ofereix publicar sobre les Muscinies de dita regió particularment. Cita en aquesta nota 32 espècies, entre elles 4 noves per a Catalunya, i 3 per a Espanya.

Característica de la vegetació del Turó del castell d'Olérdola.—Era el 17 de novembre, diu nostre President, que tinguí ocasió de fer una excursió cap a Olérdola. Fins la vigília havíem estat en plé règimen de pluja, amb greu perill de tenir que desistir d'aquella. Çò feu que tinguessin que limitar les exploracions a les parts altes; triarem el turó on es conserven notables restes del antic castell, circumstància que s'ajuntava per a donar-li la preferència. Una munió de plantes eren en plena floració, que, ajuntant-se amb la verdor de mates, herbes i arbres, ens feren la marxa prou afalagadora. Les rosades corol·les de la «bruguera» *Erica multiflora* L., contrastaven bonicament amb les blaves de la «fuxarda» *Globularia Alypum* L., del «romani» *Rosmarinus officinalis* L., i del «espígol» *Lavandula latifolia* Willd., enlairades demunt de les baixes i blanques de la «sajulida» *Satureia montana* L., de les violades de les «margaridoies» *Bellis silves-*

tris Cyrillo, i les grogues de la *Fumana procumbens* Gr. G., superades totes per les panícules de la excelsa graminàcia *Ampelodesmos tenax* Lam. Com es veu, totes les espècies citades presenten un caràcter del tot mediterrani i de les integrants les garrigues mediterrànies, amb facies marcadament oestmediterrània. Les demés espècies no florides encare, que recordem, com l'«aladern de fulla estreta», *Phillyrea angustifolia* L., els «garrigs» *Quercus coccifera* L., l'*Osyris alba* L., la «farigola» *Thymus vulgaris* L., la «bufalaga» *Thymelaea tinctoria* Endl., el «ars negra» *Rhamnus liciodes* L., (element ibero-mauritànic), l'«arinjol» *Smilax aspera* L., el *Narcissus juncifolius* Lag., a punt d'obrir son grog perigoni, ho palesen a les clares. Hom observa ademés el caràcter calcifil típic de moltes de les plantes citades: *Erica*, *Rosmarinus*, *Phyllirea*, *Fumana*, en consonància amb el substratum, que, on resta despullat, manifesta un potent banc de calça rosada, amb semblants fòssils que la de les esclerxes del Papiol. Es poden estudiar també la *esclerofilia* del *Quercus*, *Globularia*, *Passerina*, *Rosmarinus*, *Thymus*, aixís com la *microfilia* dels dos darrers, de la *Erica* i *Satureja*. En conjunt, ens trovem a la pujada del turó del castell d'Olérdola amb un interessant tipu de garriga ostmediterrània.

Dades sobre la existència de la *Limnæa (Limnus) stagnalis* Linné a Espanya. — Els Srs. Bofill i Poch i Dr. Haas manifesten que la espècie en qüestió que abunda en el centre de Europa, no se havia citat a Espanya. Solament se troba una indicació en els «Moluscos terrestres i fluviàtils de la província de Girona», per M. de Chia, segons la qual *L. stagnalis* viu en el baix Empordà.

Aquesta citació que és original i comprovada per un exemplar recollit per A. Bofill en Montiró, plana d'Empòries, i existent en sa col·lecció, s'ha repetit en el fasc. I de la «Fauna malacològica de Catalunya», p. 32 (1914), de A. Bofill i M. de Chia; i en la «Fauna malacològica de la província de Girona», de aquest últim autor, de 1916, p. 25.

A la esmentada localitat deuran afegir-se altres dues conegudes des de fa pocs mesos: una d'elles, ja esmentada en el *Butlletí*, vol. XVIII, p. 100, es del estany de Montcortés, província de Lleida, a 5 h. de la Pobla de Segur, descoberta pels Srs. S. Maluquer i F. Haas; i l'altra trobada pel Sr. Tomás Saiz, a Tardajos, en el riu Arlanzón, afluent del Duero, província de Burgos.

Nota sobre la nomenclatura dels Pomatias de Montserrat. — Els mateixos senyors Bofill i Poch i Dr. Haas; diuen que en els estudis malacolò-

gics que actualment els ocupen, s'els ha presentat ocasió de fixarse detingudament en els *Pomatias* que es citen de Montserrat.

Son aquests els següents:

Pomatias crassilabrum Serv. Etudes mol. (1880), p. 143, Esp. et Portugal.

P. hispanicus Serv. l. c., p. 144.

P. martorelli Bourguignat in Serv. l. c. p. 144.

P. labrosus Westerlund, Fauna der in der palæarkt. Reg. leb. Binnenconch., V (1885), p. 117.

P. montserraticus Fagot, Hist. Nat. Pyr. franç et esp., (1892) (nom. nud.)

Deu comensar-se dient que el *Pomatias* de Montserrat no presenta una especie ben definida, sino que deu considerar-se com forma local del *P. obscurus* Draparnaud, espècie molt disseminada en les vessants N. i S. dels Pirineus.

Per la denominació de la forma local montserratina de aquest *Pomatias obscurus* cal escollir entre les quatre més amunt esmentades.

P. crassilabrum Dupuy no pot servir, ja que és una forma local francesa del mateix *obscurus*.

P. hispanicus, tampoc, per tractar-se de la forma local asturiana de *P. obscurus*.

Queda, doncs, la denominació de *P. martorelli*, del que *P. labrosus* és una forma robusta amb el peristoma ample i groxut.

No pot conservar-se el nom de *montserraticus* per haber quedat tant sols com *nomen nudum*.

La sinonímia del *Pomatias* de Montserrat és, doncs, la següent:

Pomatias obscurus martorelli Bgt.

P. crassilabrum Serv. non Dup. Etud. mol. Esp. Port. (1880) p. 143.

P. hispanicus Serv. non Bgt., l. c. p. 144.

P. martorelli Bgt. in Serv., l. c. p. 144.

P. labrosus Westerl., Fauna pal. Reg. Binnenconch., V, (1885), p. 117.

P. montserraticus Fag. Hist. Nat. Pyr. franç et esp., (1892), p. 129 (nom. nud.)

Mol·luscos terrestres i d'aigua dolça d'Astúries.—El Sr. Bofill i Poch presenta unes notes seves i del Dr. Haas, respecte als mol·luscos recollits per el Sr. Maluquer (Josep) a Astúries durant l'estiu darrer, on fou en comissió especial del ministeri de Proveïments, esmentant 30 espècies, d'elles 18 noves per a la fauna malacològica asturiana, que constarà aixís de 58 espècies.

Una ballena en la costa cantàbrica.—El Sr. Maluquer (Josep) dona compte de que el dia 12 de setembre darrer, essent a Salines d'Avilés (Astúries), li fou comunicat que acabava d'embarrancar a Candàs, prop de Gijón, un gran cetaci. En el acte se hi traslladà, veient que efectivament fora el moll de pescadors del poblet aquell, romania morta ja, una ballena de gran tamany. Les barbes i tota la ballenada bucal, se li havien arrancat de cop al topar contra les roques del moll i es veien al peu, a un metre de fondària. L'havien remolcat allà en fora, per la fetor d'oli que feia, per sobre el que surava la llanxeta amb que feu el reconeixement. Tot el paidor li exia per la boca, com una enorme bufeta, poguent desseguit comprovar que's tractava de la *Megaptera nodosa* Bonn, per les fondes ratlles del ventre, que era la part que surava fora l'aigua.

Era un mascle, de 21 metres de extrem a extrem, amb la cúa de prop de 3,20 metres.

Estudis de la Naturalesa.—El Sr. Maluquer (S.) explica curiosos detalls de la vida d'alguns animallets del Vivari, que la Junta de Ciències Naturals té al Park de Barcelona. Darrerament s'han pogut observar allí, detingudament, el naixement de nombroses salamandres i d'un *Lacerta viridis*.

Entre els exemplars darrerament ingressats de Catalunya, hi figura un *Zamenis hippocrepis*, formosa serp, esmentada fins ara sols de Castelldefels un exemplar jove, i de les garrigues de Tarragona, una pell sencera. El exemplar del Vivari procedeix del Vendrell.

Nota geològica.—El Dr. Faura presenta un interessant treball sobre els bancals fossilífers del helvecià de Rubí (Província de Barcelona).

I no havent-hi altres assumptes de què tractar s'aixeca la sessió a les 20.
